

Judikát NS 21 Cdo 1912/2014

Soud: Nejvyšší soud
Datum rozhodnutí: 12/09/2015
Spisová značka: 21 Cdo 1912/2014
ECLI: ECLI:CZ:NS:2015:21.CDO.1912.2014.1
Typ rozhodnutí: ROZSUDEK
Heslo: Pracovněprávní vztahy
Výpověď z pracovního poměru
Povinnosti zaměstnanců
Splnění závazku
Dotčené předpisy: § 52 písm. c) předpisu č. 262/2006Sb.
§ 235 odst. 3 písm. b) předpisu č. 262/2006Sb.
§ 234 předpisu č. 262/2006Sb.
§ 230 odst. 3 předpisu č. 262/2006Sb.
Kategorie rozhodnutí: C

21 Cdo 1912/2014

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v senátě složeném z předsedy senátu JUDr. Zdeňka Novotného a soudců JUDr. Ljubomíra Drápala a JUDr. Lubomíra Ptáčka, Ph.D. v právní věci žalobkyně České republiky – Ministerstva kultury se sídlem v Praze 1, Maltézské náměstí č. 471/1, IČO 000 23 671, proti žalovanému Mgr. M. P. Š., zastoupenému Mgr. Zbyškem Jarošem, advokátem se sídlem v Praze 4, Zelený pruh č. 95/97, o 67.787,- Kč s úroky z prodlení, vedené u Obvodního soudu pro Prahu 5 pod sp. zn. 25 C 264/2012, o dovolání žalobkyně proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 27. listopadu 2013 č.j. 23 Co 401/2013-55, takto:

I. Dovolání žalobkyně se zamítá.

II. Žalobkyně je povinna zaplatit žalovanému na náhradě nákladů dovolacího řízení 21. 325,- Kč do 3 dnů od právní moci tohoto rozsudku k rukám Mgr. Zbyška Jaroše, advokáta se sídlem v Praze 4, Zelený pruh č. 95/97.

Odůvodnění:

Žalobkyně se domáhala, aby jí žalovaný zaplatil 67.787,- Kč s úrokem z prodlení. Žalobu odůvodnila tím, že žalovaný u ní pracoval ve funkci ředitele odboru vnitřní správy a investic od 17.1.2011 do 26.1.2012, kdy byl z funkce odvolán. Dne 30.9.2011 byla mezi účastníky uzavřena kvalifikační dohoda, na základě níž se žalobkyně zavázala umožnit žalovanému prohloubení kvalifikace distančním studiem vzdělávacího programu MPA na Právnické fakultě Masarykovy univerzity v Brně a žalovaný se zavázal v případě neúspěšného studia či předčasného ukončení studia uhradit zaměstnavateli náklady nebo jejich poměrnou část, které byly spojeny s prohlubováním kvalifikace. Protože dne 6.2.2012 rozhodla děkanka Právnické fakulty Masarykovy univerzity o ukončení studia žalovaného z důvodu neodevzdané písemné práce a nedostatečného množství kreditů pro zápis do dalšího semestru, žalobkyni vznikla škoda ve výši celkové částky 67.787,- Kč sestávající z úhrady faktury za podzimní semestr ve výši 42.000,- Kč, náhrady mzdy ve výši 11.601,60 Kč a úhrady cestovních nákladů ve výši 14.185,50 Kč. Žalovaný, ač byl dopisem ze dne 10.4.2012 k zaplacení dlužné částky vyzván, požadovanou částku žalobkyni neuhradil.

Obvodní soud pro Prahu 5 rozsudkem ze dne 20.6.2013 č.j. 25 C 264/2012-39 žalobu zamítl a rozhodl, že žalobkyně je povinna zaplatit žalovanému na

náhradě nákladů řízení 14.955,60 Kč k rukám advokáta Mgr. Zbyška Jaroše. Soud prvního stupně poukázal ve věci samé na ustanovení § 235 odst. 3 písm. b) zákoníku práce, a dovodil, že skončil-li pracovní poměr žalovaného výpovědí danou žalobkyní, nemůže mít žalobkyně ani právo na náhradu nákladů vynaložených na zvýšení kvalifikace.

K odvolání žalobkyně Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 27.11.2013 č.j. 23 Co 401/2013-55 rozsudek soudu prvního stupně potvrdil a rozhodl, že žalobkyně je povinna zaplatit žalovanému na náhradě nákladů odvolacího řízení 3.388,- Kč k rukám advokáta Mgr. Zbyška Jaroše. Odvolací soud přisvědčil soudu prvního stupně, že s ohledem na kvalifikační dohodu a ustanovení § 235 odst. 3 písm. b) zák. práce povinnost zaměstnance k úhradě požadovaných nákladů nevzniká, neboť pracovní poměr žalovaného skončil výpovědí danou zaměstnavatelem. Žalovaný ani nemohl začít s plněním závazku, neboť ten se odvíjel teprve od okamžiku, kdy došlo ke zvýšení kvalifikace, „což se v daném případě nestalo“.

Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání. Poukázala na skutečnost, že soudy obou stupňů se nezabývaly tím, že žalobkyně „vznikla prokazatelná škoda tím, že žalovaný porušil povinnosti vyplývající z kvalifikační dohody, konkrétně pak z čl. III.“. Žalovaný přestal plnit své studijní povinnosti ještě za trvání pracovního poměru, a ač byl ze studia vyloučen po odvolání z funkce, byl vyloučen za neplnění studijních povinností v zimním semestru 2011, kdy byl ještě zaměstnancem žalobkyně, neboť pracovní poměr žalovaného u žalobkyně skončil až ke dni 30.4.2013. Podle názoru dovolatelky se ustanovení § 235 odst. 3 písm. b) zák. práce „řeší toliko případy, kdy zaměstnavatel udělil zaměstnanci výpověď při jeho řádném studiu podle kvalifikační dohody“. Toto ustanovení se ale „nijak nevztahuje na případ, kdy při trvání pracovního poměru je zaměstnanec vyloučen ze studia z důvodu neplnění studijních povinností a výpověď je mu udělena až následně po vyloučení“. Žalobkyně navrhl, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a aby mu věc vrátil k dalšímu řízení.

Žalovaný uvedl, že ustanovení § 235 odst. 3 zák. práce se vztahuje na všechny případy, ve kterých došlo k ukončení pracovního poměru výpovědí ze strany zaměstnavatele, pokud nejde o výpověď z důvodů porušení povinností zaměstnance vyplývajících z právních předpisů vztahujících se k vykonávané práci při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním, nebo jestliže pracovní poměr skončil dohodou z důvodů uvedených v § 52 písm. a) až e) zák. práce, a neobsahuje tedy žádné další podmínky, které by měly být splněny.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a občanského soudního řádu) věc projednal podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (dále jen „o. s. ř.“), neboť řízení bylo zahájeno přede dnem 1. 1. 2014 (srov. čl. II bod 2. zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony). Po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř., se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o.s.ř.).

Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak (§ 237 o.s.ř.).

V projednávané věci bylo pro rozhodnutí soudů (mimo jiné) významné vyřešení právní otázky, zda lze ustanovení § 235 odst. 3 písm. b) zák. práce vztáhnout na případy, kdy pracovní poměr skončil výpovědí danou zaměstnavatelem poté, co byl zaměstnanec vyloučen ze studia pro neplnění studijních povinností. Vzhledem k tomu, že tato otázka hmotného práva dosud nebyla v rozhodování odvolacího soudu řešena, dospěl Nejvyšší soud k závěru, že dovolání žalovaného je podle ustanovení § 237 o.s.ř. přípustné.

Po přezkoumání rozsudku odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 o.s.ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o.s.ř.), Nejvyšší soud ČR dospěl k závěru, že dovolání je opodstatněné.

Projednávanou věc je třeba i v současné době posuzovat – vzhledem ke skutečnosti, že kvalifikační dohoda byla uzavřena dne 30.9.2011 – podle zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění zákonů č. 585/2006 Sb., č. 181/2007 Sb., č. 261/2007 Sb., č. 296/2007 Sb. a č. 362/2007 Sb., nálezů Ústavního soudu č. 116/2008 Sb. a zákonů č. 121/2008 Sb., č. 126/2008 Sb., č. 294/2008 Sb., č. 305/2008 Sb., č. 306/2008 Sb., č. 382/2008 Sb., č. 286/2009 Sb., č. 320/2009 Sb., č. 326/2009 Sb., č. 347/2010 Sb., č. 427/2010 Sb., č. 73/2011 Sb., č. 180/2011 Sb. a č. 185/2011 Sb., tedy podle zákoníku práce ve znění účinném do 29.12.2011 (dále jen „zák. práce“).

Podle ustanovení § 234 odst. 1 zákoníku práce uzavře-li zaměstnavatel se zaměstnancem v souvislosti se zvyšováním kvalifikace kvalifikační dohodu, je její součástí zejména závazek zaměstnavatele umožnit zaměstnanci zvýšení kvalifikace a závazek zaměstnance setrvat u zaměstnavatele v zaměstnání po sjednanou dobu, nejdéle však po dobu 5 let, nebo uhradit zaměstnavateli náklady spojené se zvýšením kvalifikace, které zaměstnavatel na zvýšení kvalifikace zaměstnance vynaložil, a to i tehdy, když zaměstnanec skončí pracovní poměr před zvýšením kvalifikace. Závazek zaměstnance k setrvání v zaměstnání začíná od zvýšení kvalifikace.

Podle ustanovení § 234 odst. 2 zákoníku práce může být kvalifikační dohoda uzavřena také při prohlubování kvalifikace (§ 230), jestliže předpokládané náklady dosahují alespoň 75 000 Kč; v takovém případě nelze prohloubení kvalifikace zaměstnanci uložit.

Podle ustanovení § 235 odst. 3 písm. b) zákoníku práce povinnost zaměstnance k úhradě nákladů z kvalifikační dohody nevzniká, jestliže pracovní poměr skončil výpovědí danou zaměstnavatelem, pokud nejde o výpověď z důvodů porušení povinností zaměstnance vyplývajících z právních předpisů vztahujících se k vykonávané práci při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním, nebo jestliže pracovní poměr skončil dohodou z důvodů uvedených v § 52 písm. a) až e) zák. práce.

Z hlediska skutkového stavu bylo v projednávané věci zjištěno, že účastníci uzavřeli dne 30.9.2011 „kvalifikační dohodu ve smyslu § 234 odst. 2 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce“, ve které se žalobkyně zavázala umožnit žalovanému prohloubení kvalifikace distančním studiem vzdělávacího programu „Master of Public Administration“ na Právnické fakultě Masarykovy univerzity a žalovaný se zavázal setrvat u žalobkyně v pracovním poměru po dobu 3 let po úspěšném ukončení studia. Pro případ neúspěšného nebo předčasného ukončení studia se žalovaný zavázal uhradit žalobkyni náklady nebo adekvátní část nákladů spojených s prohlubováním kvalifikace. Dne 26.1.2012 žalobkyně odvolala žalovaného z funkce ředitele odboru vnitřní správy a investic, a dále byl žalovaný od 27.1.2012 do 31.1.2013 v pracovní neschopnosti. Děkanka Právnické fakulty Masarykovy univerzity svým rozhodnutím ze dne 6.2.2012 ukončila studium žalobce z důvodu neodevzdání písemné práce k požadovanému termínu (a tím nezískání stanoveného počtu kreditů pro zápis do dalšího semestru). Dopisem ze dne 10.4.2012 byl žalovaný vyzván, aby zaplatil náhradu studijních nákladů ve výši 42.000,- Kč, náhradu platu ve výši 11.601,60 Kč a cestovní náhrady ve výši 14.185,50 Kč; požadovanou částku žalovaný odmítl žalobkyni uhradit. Poté, co žalovaný odmítl nabídku práce referenta v odboru výzkumu a vývoje a práci ekonoma, mu žalobkyně dala výpověď podle ustanovení § 52 písm. c) zák. práce; pracovní poměr skončil dne 30.4.2013.

Dovolatelka kromě jiného namítá, že ustanovení § 235 odst. 3 písm. b) zák. práce, které upravuje případy, kdy povinnost zaměstnance k úhradě nákladů z kvalifikační dohody nevzniká, nelze vztáhnout na případy, kdy je zaměstnanec vyloučen ze studia z důvodu neplnění studijních povinností.

Smyslem dohody podle ustanovení § 234 zák. práce je stabilizace zaměstnance, jemuž zaměstnavatel umožnil zvýšení nebo prohloubení kvalifikace a který se za to zavázal setrvat u zaměstnavatele po určitou dobu v pracovním poměru. Stabilizace takového zaměstnance v pracovním poměru je v zájmu zaměstnavatele na návratnosti prostředků, které vynaložil v souvislosti se zvyšováním či prohloubením kvalifikace svých zaměstnanců, neboť zaměstnanec, který porušil svůj závazek z dohody uzavřené se zaměstnavatelem podle ustanovení § 234 zákoníku práce setrvat u zaměstnavatele v pracovním poměru po sjednanou dobu, je povinen uhradit mu náklady spojené se zvýšením nebo prohloubením kvalifikace, jimiž jsou kupříkladu školné nebo náhrada cestovních výdajů, popřípadě – jde-li o zvyšování kvalifikace - náhrada mzdy nebo platu, neboť prohloubení kvalifikace se považuje za výkon práce, za který přísluší zaměstnanci mzda nebo plat (§ 230 odst. 3 zák. práce).

Platně uzavřená dohoda ve smyslu ustanovení § 234 zákoníku práce je právním důvodem, na jehož základě může zaměstnavatel po zaměstnanci požadovat vrácení nákladů spojených se zvýšením či prohloubením kvalifikace. Kvalifikační dohoda podle ustanovení § 234 odst. 2, kterou si účastníci sjednávají vzájemná práva a povinnosti v souvislosti s prohlubováním kvalifikace zaměstnance, je jako každá dohoda dvoustranným právním úkonem, který nesmí být v rozporu se zákonem (srov. § 18 zák. práce, §39 obč. zák.) a jehož platnost se posuzuje ke dni, kdy byla uzavřena.

Z hlediska obsahu dohody ustanovení § 234 odst. 3 zák. práce stanoví, že kvalifikační dohoda musí obsahovat

- a) druh kvalifikace a způsob jejího zvýšení nebo prohloubení,
- b) dobu, po kterou se zaměstnanec zavazuje setrvat u zaměstnavatele v zaměstnání po ukončení, zvýšení nebo prohloubení kvalifikace,
- c) druhy nákladů a celkovou částku nákladů, kterou bude zaměstnanec povinen uhradit zaměstnavateli, pokud nesplní svůj závazek setrvat v zaměstnání.

Protože z povahy ustanovení § 234 odst. 3 zák. práce nevyplývá, že se od něj není možné odchýlit, a protože to zákon výslovně nezakazuje (srov. § 2 odst. 1 zák. práce), je v kvalifikační dohodě proto možné sjednat též závazek zaměstnance vrátit vynaložené náklady i pro případ neúspěšného ukončení studia nebo při předčasném ukončení studia před předpokládaným zvýšením či prohloubením kvalifikace.

Uvedené vztaženo na posuzovanou věc znamená, že si účastníci mohli v kvalifikační dohodě platně sjednat pro případ neúspěšného studia nebo jeho předčasného ukončení, že žalobce uhradí žalobkyni náklady nebo adekvátní část nákladů spojených s prohlubováním kvalifikace. Dovolateli je možno přisvědčit, že ustanovení § 235 odst. 3 zák. práce se přímo „njak nevztahuje na případ, kdy při trvání pracovního poměru je zaměstnanec vyloučen ze studia z důvodu neplnění studijních povinností“, neboť úvaha o tom, zda vzniká nebo nevzniká povinnost zaměstnance k úhradě nákladů z kvalifikační dohody, může být na místě až po vzniku závazku zaměstnance k setrvání v zaměstnání, tedy až od zvýšení či prohloubení kvalifikace (srov. § 234 odst. 2, § 234 odst. 1 věta druhá zák. práce). Dovolatelka však pomíjí, že v posuzovaném případě si účastníci v rámci ujednání pro případ neúspěšného či předčasného ukončení studia také dohodli, že „povinnost zaměstnance k úhradě nákladů vynaložených zaměstnavatelem na prohlubování jeho kvalifikace nevzniká, nastanou-li důvody uvedené v § 235 odst. 3 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce“ (čl. IV. kvalifikační dohody ze dne 30.9.2011). S ohledem na to, že pracovní poměr mezi účastníky skončil – jak z obsahu spisu vyplývá – výpovědí danou žalobkyní na základě ustanovení § 73 odst. 6 části třetí věty před středníkem zák. práce podle ustanovení § 52 písm. c) zák. práce, lze odvolacímu soudu přisvědčit, že povinnost žalovaného k úhradě nákladů z kvalifikační dohody vzhledem ke smluvním podmínkám nevznikla.

Z uvedeného vyplývá, že napadený rozsudek odvolacího soudu ve věci samé je z hlediska uplatňovaných dovolacích důvodů věcně správný. Protože nebylo zjištěno, že by rozsudek odvolacího soudu byl postižen vadou uvedenou v ustanovení § 229 odst. 1 o.s.ř., § 229 odst. 2 písm. a) a b) o.s.ř. nebo v § 229 odst. 3 o.s.ř. nebo jinou vadou, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, Nejvyšší soud České republiky dovolání žalované podle ustanovení § 243b odst. 2 části věty před středníkem o.s.ř. zamítl.

O náhradě nákladů dovolacího řízení bylo rozhodnuto podle ustanovení § 243c odst. 3 věty první, § 224 odst. 1 a § 142 odst. 1 o. s. ř., neboť dovolání žalobkyně bylo zamítnuto a žalobkyně je proto povinna nahradit žalovanému náklady potřebné k uplatňování práva.

Při rozhodování o výši náhrady nákladů řízení dovolací soud přihlédl k tomu, že výše odměny má být určena podle sazeb stanovených paušálně pro řízení v jednom stupni zvláštním právním předpisem (§ 151 odst. 2 část věty první před středníkem o. s. ř.), neboť nejde o přiznání náhrady nákladů řízení podle ustanovení § 147 nebo § 149 odst. 2 o. s. ř. a ani okolnosti případu v projednávané věci neodůvodňují, aby bylo postupováno podle ustanovení zvláštního právního předpisu o mimosmluvní odměně (§ 151 odst. 2 část věty první za středníkem o. s. ř.). Vyhláška č. 484/2000 Sb. (ve znění pozdějších předpisů), která upravovala sazby odměny advokáta stanovené paušálně pro řízení v jednom stupni, však byla nálezem Ústavního soudu ze dne 17. 4. 2013 č. 116/2013 Sb. dnem 7. 5. 2013 zrušena. Nejvyšší soud České republiky za této situace určil pro účely náhrady nákladů dovolacího řízení paušální sazbu odměny pro řízení v jednom stupni s přihlédnutím k povaze a okolnostem projednávané věci a ke složitosti (obtížnosti) právní služby poskytnuté advokátem ve výši 17.330,- Kč. Kromě této paušální sazby odměny advokáta vznikly žalovanému náklady spočívající v paušální částce náhrady výdajů ve výši 300,- Kč (srov. § 13 odst. 3 vyhlášky č. 177/1996 Sb. ve znění pozdějších předpisů). Vzhledem k tomu, že

zástupce žalovaného, advokát Mgr. Zbyšek Jaroš, osvědčil, že je plátcem daně z přidané hodnoty, náleží k nákladům, které žalovanému za dovolacího řízení vznikly, rovněž náhrada za daň z přidané hodnoty ve výši 3.701,- Kč (§ 137 odst. 3, § 151 odst. 2 věta druhá o. s. ř.).

Žalobkyně je povinna náhradu nákladů dovolacího řízení v celkové výši 21.331,- Kč žalovanému zaplatit k rukám advokáta, který žalovaného v tomto řízení zastupoval (§ 149 odst. 1 o. s. ř.), do 3 dnů od právní moci rozsudku (§ 160 odst. 1 o. s. ř.).

Proti tomuto rozsudku není přípustný opravný prostředek.

V Brně 9. prosince 2015

JUDr. Zdeněk Novotný

předseda senátu

www.nsoud.cz

2018 - MPSV, TREXIMA, spol. s r.o.